

mentis omnibus esse non dubitatur incerta; nihil aliud eum putavimus, quam istam mortalem vitam maluisse dicere incertam. Ac per hoc quamvis æternam mortem parvulorum sine baptismatis sacramento ex hac vita migrantium aperte noluerit confiteri: tamen de illo sollicitudinem nostram quasi certa ratiocinatio solabatur. Dicebamus enim: Si perpetua vita, sicut confiteri videtur, nisi eorum qui baptizati sunt non potest esse; profecto eos qui non baptizati moriuntur, mors perpetua consequetur. Quod nulla justitia potest accidere his, a quibus in hac vita nulla peccata commissa sunt, nisi¹ originale peccatum.

XXIII. Sed postea non defuerunt fratres qui nos admonerent, hoc ideo dicere Pëlagium potuisse, quia de ista quæstione ita perhibetur solitus respondere quærentibus, ut diceret, « Sine baptismo parvuli morientes, quo non eant, scio; quo eant, nescio: » id est, non ire in regnum cœlorum scio; quo vero eant, ideo se nescire dicebat, aut dicit, quia dicere non audebat in mortem illos ire perpetuam, quos et hic nihil mali commisisse sentiebat, et originale traxisse peccatum non consentiebat. Itaque et ista ejus verba Romam pro magna ejus purgatione transmissa, tam sunt ambigua, ut possint eorum dogmati præbere latibula, unde ad insidiandum prosiliat hæreticus sensus, quando nullo existente qui valeat respondere, tanquam in solitudine aliquis invenitur infirmus.

XXIV. Jam vero in libro fidei suæ, quem Romam cum ipsis litteris misit ad eundem papam Innocentium, ad quem etiam epistolam scripserat, multo evidentius se ipsum tegendo nudavit, dicens, « Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, dicimus esse celebrandum. » Non

¹ Forte nisi ob.

saltem dixit, eodem sacramento; quod quidem si dixisset, adhuc esset ambiguum: sed « iisdem, inquit, sacramenti verbis; » tanquam infantibus remissio peccatorum verborum sonitu diceretur non rerum ageretur effectu. Visus est tamen ad tempus, aliquid dicere quod fidei catholicæ conveniret: sed illam sedem usque in finem fallere non prævaluit. Post rescripta quippe Africani concilii, in quam provinciam quidem doctrina illa pestifera serpendo pervenerat, sed eam non tam late occupaverat alteque pervaserat, alia quoque ipsius in urbe Roma, ubi diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus contentionibusque versatus, cura fidelium fratrum prolata patuerunt, quæ litteris suis, quas conscripsit per orbem catholicum perferendas, papa Zozimus, execranda, sicut legere potestis, attexuit. Ubi Pelagius epistolam Pauli apostoli ad Romanos velut exponens, argumentatur et dicit: « Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, » ergo et Christi justitia etiam non credentibus prodest. » Et cætera hujusmodi, quæ omnia Domino adjuvante in libris, quos scripsimus, de baptismo parvulorum, refutata et dissoluta sunt. Et ea quidem in ipsis quasi expositionibus non ex sua persona est ausus objicere; sed ibi hoc dicebat, ubi multis notissimus erat, et quid sentiret ac diceret, latere non poterat: quod in libris illis, de quorum primo quiddam supra commemoravi, non dissimulanter, sed apertissime quantis potest disputandi viribus agit, ut natura humana in parvulis nullo modo ex propagine vitiata credatur; cui arrogando salutem, invidet salvatorem.

XXV. Hæc cum ita sint, cumque jam constet dogma extitisse pestiferum et hæreticum errorem, quem Domino adjuvante apertius jam devitat Ecclesia, duobus istis, Pelagio scilicet et Cœlestio, aut in locum pœnitentiæ redactis, aut si id recusaverint omnino damnatis, qui

hujus perversitatis auctores vel perhibentur, vel etiam probantur; vel certe si auctores non sunt, sed hoc ab aliis didicerunt, assertores tamen atque doctores, per quos id latius reptaret et cresceret, et verbis et litteris suis, et competentibus indicis, et fama ex his omnibus surgente et crebrescente jactantur: quid restat, nisi ut quisque catholicus pro viribus, quas sumit a Domino, redarguat istam pestem, eique vigilanter obsistat; ut cum respondendi necessitate, sine studio contentionis, pro veritate certatur, instruantur indocti, atque ita in Ecclesiae convertatur utilitatem, quod est inimicus in perniciem machinatus, juxta illud Apostoli, « Oportet et hæreses esse, » ut probati manifesti fiant inter vos¹ »

XXVI. Quapropter post multa, quæ adversus istum errorem inimicum gratiæ Dei, quam per Jesum Christum Dominum nostrum pusillis magnisque largitur, scribendo disputare potuimus: nunc illud oportet excutere, quod volentes hæreseos astute invidiam declinare, asserunt, « istam præter fidei periculum esse quæstionem: » ut videlicet si in ea fuerint exorbitasse convicti, non criminaliter sed quasi civiliter errasse videantur. Sic enim Cœlestius apud Carthaginem gestis ecclesiasticis est locutus: « Jam, inquit, de traduce peccati dixi, quia intra Catholicam constitutos plures audivi destruere, nec non et alios astruere; licet quæstionis res sit ista, non hæresis. Infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari: quid quærit aliud? Ita hoc dixit, tanquam significare voluerit, tunc fuisse hæresim judicandam, si baptizari debere negaret infantes: nunc vero quoniam baptizandos fatetur, etiam si causam baptismatis eorum non eam dicat, quam veritas habet, sed quæ ad fidem non pertinet; non se arbitratur errare², et ideo non esse hæreticum judicandum.

¹ 1 Cor. xi, 19. — ² Forte non se criminaliter errare, *deleto* non.

Item in libello quem Romæ dedit cum fidem suam a Trinitate unius deitatis usque ad resurrectionem qualis futura est mortuorum, de quibus eum nullus interrogaverat, et unde illi nulla quæstio movebatur, quantum dicere libuit, explicasset; ubi ad id quod agebatur ejus sermo pervenit: « Si quæ vero, inquit, præter fidem quæstiones natæ sunt, de quibus esset inter plerosque contentio: non ego quasi auctor alicujus dogmatis definita hoc auctoritate statui, sed ea quæ de Prophetarum et Apostolorum fonte suscepti, vestri Apostolatus offerimus probanda esse iudicio; ut si forte ut hominibus quispiam ignorantiae error obrepserit, vestra sententia corrigatur. » Nempe perspicitis, id eum egisse hac prælocutione præmissa, ut si quid in illo apparuisset erroris, non in fide, sed in quæstionibus quæ sunt præter fidem, videretur errasse; ubi et si corrigendus est error, non tamen tanquam hæresis corrigatur, et qui correctus fuerit, ita dicatur errare, ut non tamen hæreticus judicetur.

XXVII. Sed multum eum ista fallit opinio. Longe aliter se habent quæstiones istæ, quas esse præter fidem arbitratur, quam sunt illæ in quibus salva fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur quid verum sit, et sententia definitiva suspenditur, aut aliter quam est, humana, et infirma suspicione conjicitur. Veluti cum quæritur, qualis vel ubi sit paradisos, ubi constituit Deus hominem quem formavit ex pulvere; cum tamen esse illum paradisos fides christiana non dubitet: vel cum quæritur, ubi sit nunc Elias vel Enoch, an ibi, an alicubi alibi; quos tamen non dubitamus, in quibus nati sunt corporibus vivere: vel cum quæritur, utrum in corpore an extra corpus in tertium cœlum sit raptus Apostolus¹; quamquam sit ista impudens inquisitio id scire volentium, quod se ille cui hoc

¹ 2 Cor. xii, 2.

præstitum est, salva utique fide, nescire testatur : vel quot sint cœli, in quorum tertium se raptum esse commemorat : vel utrum elementa mundi hujus conspicabilis quatuor an plura sint : quid faciat solem lunamve deficere, his defectibus quos prædicere Astrologi certa temporum dinumeratione consuerunt : cur antiqui homines tam diu vixerint, quam sancta Scriptura testatur ; et utrum proportionem longioris ætatis filios sera pubertate gignere cœperint : ubi potuerit Mathusalem vivere, qui in arca non fuit, qui, sicut in plerisque codicibus et Græcis et Latinis numerantur anni, reperitur supervixisse diluvio ; vel utrum paucioribus, qui rarissimi inveniuntur, potius credendum sit, in quibus ita est numerus conscriptus annorum, ut ante diluvium defunctus fuisse monstretur. Quis enim non sentiat in his atque hujus modi variis et innumerabilibus quæstionibus, sive ad obscurissima opera Dei, sive ad Scripturarum abditissimas latebras pertinentibus, quas certo aliquo genere complecti ac definire difficile est, et multa ignorari salva christiana fide, et alicubi errari sine aliquo hæretici dogmatis crimine.

XXVIII. Sed in causa duorum hominum, quorum per unum venundati sumus sub peccato, per alterum redimimur a peccatis ; per unum præcipitati sumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam ; quorum ille nos in se perdidit, faciendo voluntatem suam, non ejus a quo factus est ; iste nos in se salvos fecit, non faciendo voluntatem suam, sed ejus a quo missus est¹ : in horum ergo duorum hominum causa proprie fides christiana consistit. Unus est enim Deus, et unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus². Quoniam non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri³ : et in illo definivit Deus fidem omnibus, suscitans illum a

¹ Joan. iv, 20. — ² I Tim. ii, 5. — ³ Act. iv, 12.

mortuis⁴. Itaque sine ista fide, hoc est, sine fide unius mediatoris Dei et hominum hominis Christi Jesu, sine fide, inquam, resurrectionis ejus, quam Deus omnibus definivit, quæ utique sine incarnatione ejus ac morte non potest veraciter credi ; sine fide ergo incarnationis et mortis et resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justis essent, a peccatis potuisse mundari, et Dei gratia justificari, veritas christiana non dubitat : sive in eis justis quos sancta Scriptura commemorat, sive in eis justis quos quidem illa non commemorat, sed tamen fuisse credendi sunt, vel ante diluvium, vel inde usque ad legem datam, vel ipsius legis tempore, non solum in filiis Israël, sicut fuerunt Prophetæ, sed etiam extra eundem populum, sicut fuit Job. Et ipsorum enim corda eadem mundabantur mediatoris fide, et diffundebatur in eis charitas per Spiritum sanctum⁵, qui ubi vult spirat⁶, non merita sequens, sed etiam ipsa merita faciens. Non enim Dei gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omni modo.

XXIX. Quamvis ergo mors regnaverit ab Adam usque ad Moysen, quia non eam potuit vincere nec lex data per Moysen⁷ ; non enim data est quæ posset vivificare, sed quæ mortuos⁸, quibus vivificandis esset gratia necessaria, non solum peccati propagatione et dominatione prostratos, verum etiam ipsius legis addita prævaricatione convictos, deberet ostendere ; non ut periret quisquis hoc in Dei misericordia etiam tunc intelligeret, sed ut per regnum mortis ad supplicium destinatus, etiam sibi ipsi per prævaricationem legis manifestatus, Dei quæretet adjutorium, ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia⁹, quæ sola liberat a corpore mortis hujus⁷ : quamvis ergo nec lex per Moysen data potuerit a quoquam homine

¹ Act. xvii, 31. — ² Rom. v, 5. — ³ Joan. v, 8. — ⁴ Rom. v, 14. — ⁵ Gal. iii, 21. — ⁶ Rom. v, 20. — ⁷ Id. vii, 25.

regnum mortis auferre : erant tamen et legis tempore homines Dei , non sub lege terrente , convincente , puniente , sed sub gratia delectante , sanante , liberante. Erant qui dicerent , « Ego in iniquitatibus conceptus sum , » et in peccatis mater mea me in utero aluit¹ : » et , « Non est pax in ossibus meis a facie peccatorum meorum² : » et , « Cor mundum crea in me Deus , et spiritum rectum innova in visceribus meis³ : » et , « Spiritu principali confirma me : » et , « Spiritum sanctum tuum ne auferas a me. » Erant qui dicerent , « Credidi , propter quod locutus sum⁴. » Eadem quippe et ipsi mundabantur fide , qua et nos. Unde et Apostolus dicit , « Habentes autem eundem spiritum fidei , secundum quod scriptum est : Credidi , propter quod locutus sum , et nos credimus , propter quod et loquimur⁵. » Ex ipsa fide dicebatur , « Ecce virgo in utero accipiet , et pariet filium , » et vocabunt nomen ejus Emmanuel , quod est interpretatum , Nobiscum Deus⁶. » Ex ipsa fide de ipso dicebatur , « Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo , exultavit ut gigas ad currendam viam , a summo caeli egressio ejus , et occursum ejus usque ad summum caeli , et non est qui se abscondat a calore ejus⁷. » Ex fide ipsa ipsi dicebatur , « Thronus tuus , Deus , in saeculum saeculi , virga directionis , virga regni tui : dilexisti justitiam , et odisti iniquitatem , propterea unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis prae participibus tuis⁸. » Eodem spiritu fidei ab illis haec futura videbantur , quo a nobis facta creduntur. Neque enim qui nobis ista fidei dilectione prophetare potuerunt , eorum ipsi participes non fuerunt. Et unde est quod dicit apostolus Petrus , « Quid tentatis Deum , imponere jugum supra collum discipulo-

¹ Psal. I, 7. — ² Id. xxxvii, 4. — ³ Id. I, 22, etc. — ⁴ Id. cxv, 1. — ⁵ 2 Cor. iv, 13. — ⁶ Isai. vii, 14. — ⁷ Psal. xviii, 6. — ⁸ Id. xlii, 7.

rum , quod neque patres nostri , neque nos potuimus portare , sed per gratiam Domini Jesu credimus salvi fieri , quemadmodum et illi : nisi quia et illi per gratiam Domini Jesu Christi salvi facti sunt , non per legem Moysi , per quam non sanatio , sed cognitio est facta peccati¹? Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est , testificata per legem et prophetas². » Si ergo nunc manifestata est , etiam tunc erat , sed occulta. Cujus occultationem significabat templi velum , quod est ad ejus significandam revelationem Christo moriente conscissum³. Et tunc ergo ista gratia unius mediatoris Dei et hominum hominis Christi Jesu erat , in populo Dei : sed tanquam in vellere pluvia⁴ , quam non debitam , sed voluntariam segregat Deus haereditati suae , inerat latens ; nunc autem velut siccato illo vellere , hoc est , Judaico populo reprobato , in omnibus gentibus tanquam in area cernitur patens.

XXX. Non igitur , sicut Pelagius et ejus discipuli , tempora dividamus , dicentes , « primum vixisse justos homines ex natura , deinde sub lege , tertio sub gratia. » Ex natura , scilicet ab Adam tam longa aetate , qua lex nondum erat data. « Tunc enim , aiunt , duce ratione cognoscebatur Creator , et quemadmodum esset vivendum , scriptum gerebatur in cordibus , non lege litterae , sed naturae. Verum vitiatis moribus , inquit , ubi coepit non sufficere natura jam decolor , lex ei addita est , qua , velut luna , fulgori pristino detrita rubigine redderetur. Sed posteaquam nimia , sicut disputant , peccandi consuetudo praevaluit , cui sanandae lex parum valeret , Christus advenit , et tanquam morbo desperatissimo , non per discipulos , sed per se ipsum medicus ipse subvenit. »

¹ Act. xv, 10. — ² Rom. iii, 20. — ³ Matth. xxvii, 51. — ⁴ Judic. vi, 38. — ⁵ Psal. lxxvii, 10.

XXXI. Hæc disputantes, a gratia mediatoris justos excludere conantur antiquos, tanquam Dei et illorum hominum non fuerit mediator homo Christus Jesus; quia nondum ex utero virginis carne suscepta, homo nondum fuit, quando illi justī fuerunt: Quod si ita esset, nequaquam Apostolus diceret: « Per hominem mors, et per » hominem resurrectio mortuorum; sicut enim in Adam » omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur¹. » Quandoquidem illi antiqui justī, secundum istorum vaniloquia, sibi sufficiente natura, nec mediatore homine Christo indiguerunt, per quem reconciliarentur Deo: nec in eo vivificabuntur, ad cujus corpus et membra, secundum id quod propter homines homo factus est, non pertinere monstrantur. Si autem, quemadmodum per Apostolos suos Veritas loquitur, sicut in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur²; quia per illum hominem mors, et per istum hominem resurrectio mortuorum: quis audeat dubitare Christianus, etiam illos justos, qui recentioribus⁴ generis humani temporibus Deo placuerunt, ideo in resurrectionem vitæ æternæ, non mortis æternæ esse venturos, quia in Christo vivificabuntur; ideo autem vivificari in Christo, quoniam ad corpus pertinent Christi; et ideo pertinere ad corpus Christi, quia et ipsis caput est Christus³; ideo et ipsis caput esse Christum, quia unus mediator est Dei et hominum homo Christus Jesus? Quod eis non fuisset, nisi in ejus resurrectionem per ejus gratiam credidissent. Et hoc quomodo fieret, si eum in carne venturum esse nescissent, neque ex hac fide juste pieque vixissent? Nam si propterea illis non profuit incarnatio Christi, quia nondum facta erat: nec nobis prodest judicium Christi de vivis et mortuis,

¹ Cor. xv, 21. — ² Ibid. 21 et 22. — ³ Forte demotioribus. — ⁴ 1 Cor. xi, 3.

quia nondum factum est. Si autem nos per hujus nondum facti, sed futuri judicii fidem stabimus ad dexteram Christi: profecto illi per incarnationis ejus tunc nondum factæ, sed futuræ fidem membra sunt Christi.

XXXII. Neque enim putandum est, quod antiquis justis sola quæ semper erat, divinitas Christi, non etiam quæ nondum erat, ejus humanitas revelata profuerit. Illud enim quod ait Dominus Jesus, Abraham concupivit diem meum videre, et vidit, et gavisus est: si diem suum voluit suum tempus intelligi, testimonium profecto perhibuit Abraham, quod fide fuerit incarnationis ejus imbutus⁴. Secundum hanc enim habet tempus: divinitas vero ejus omne tempus excedit, quia per illam universa facta sunt tempora. Quod et si quisquam de die sempiterno accipiendum putaverit, qui nullo finitur crastino, nullo prævenitur hesterno, hoc est, de ipsa æternitate, in qua coæternus est Patri: quomodo id vere concupisceret Abraham, nisi ejus nosset futuram mortalitatem, cujus quæsit æternitatem? Aut si ad hoc aliquis horum verborum sensum coarctat, ut dicat, nihil intelligendum in eo quod ait Dominus, Quæsit diem meum, nisi, Quæsit me, qui sum dies permanens, hoc est, lumen indeficiens: velut cum dicimus vitam Filii, de qua loquitur Evangelium dicens, « Sic » dedit et Filio vitam habere in semetipso²: » non aliud ipsum, aliud ejus vitam; sed eundem ipsum Filium intelligimus vitam, qui dixit, « Ego sum via, veritas et vita³: » et de quo dictum est, « Ipse est verus Deus et vita » æterna⁴: » ut hanc ejus æqualem Patri divinitatem videre cupierit Abraham, nequaquam incarnatione ejus præcognita, sicut eum nonnulli etiam philosophi quæsi-verunt, qui nihil de ejus carne didicerunt: numquid et illud, quod jubet Abraham, ponere manum servum suum

¹ Joan. viii, 56. — ² Id. v, 26. — ³ Id. xv, 6. — ⁴ 1 Joan. v, 20.

sub femore suo, et jurare per Deum cœli, aliter quisquam recte intellecturus est, nisi Abraham scisse, in qua venturus esset Deus cœli, carnem de illo femore propagari⁵ ? »

XXXIII. Cujus carnis et sanguinis, quando ipsum Abraham benedixit, Melchisedech etiam testimonium Christianis fidelibus notissimum protulit, ut tanto post Christo diceretur in Psalmis, quod nondum factum, sed adhuc futurum, eadem tamen ipsa et patrum quæ nostra est, fides una cantabat : « Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech³. » In Adam quippe inventibus mortem, per hoc prodest Christus quod est mediator ad vitam. Non autem per hoc mediator est, quod æqualis est Patri : per hoc enim, quantum Pater, tantum et ipse distat a nobis : et quomodo erit medietas, ubi eadem ipsa distantia est ? Ideo Apostolus non ait : « Unus » mediator Dei et hominum Christus Jesus : sed homo Christus Jesus⁴. » Per hoc ergo mediator, per quod homo : inferior Patri per quod nobis propinquior ; superior nobis per quod Patri propinquior : quod apertius ita dicitur, inferior Patri, quia in forma servi⁵, superior nobis, quia sine labe peccati.

XXXIV. Quapropter quisquis humanam contendit in qualibet ætate naturam non indigere medico secundo Adam, quia non est vitiata in primo Adam, non in aliqua quæstione, in qua dubitari vel errari salva fide potest, sed in ipsa regula fidei qua Christiani sumus, gratiæ convincitur inimicus. Quale est autem, quod ab istis illa quæ ante fuit, velut adhuc minus malis moribus vitiata, hominum laudatur natura ; neque respiciunt tantis tanquam intolerabilibus peccatis homines tunc fuisse submersos, ut ex-

¹ Gen. xxiv, 2. — ² Id. xiv, 19. — ³ Psal. cix, 4. — ⁴ 1 Tim. ii, 5. — ⁵ Philip. ii, 7.

cepto uno homine Dei et ejus conjuge¹, tribusque filiis et totidem nuribus, justo judicio Dei, sicut igne postea terra exigua Sodomorum², ita totus mundus diluvio deleteretur ? Ex quo tempore igitur per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit³, in quo omnes peccaverunt, profecto universa massa perditionis facta est possessio perditoris. Nemo itaque, nemo prorsus inde liberatus est, aut liberatur, aut liberabitur nisi gratia Redemptoris.

XXXV. Et ante Abraham quidem utrum aliquo corporali et visibili sacramento justis, vel eorum parvuli signarentur, Scriptura non exprimit. Ipse tamen Abraham signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei⁴. Et sic accepit, ut deinceps etiam omnes parvulos domus suæ circumcidere juberetur⁵, recentissimos a visceribus matrum, octavo die nativitatis eorum, ut etiam hi, qui corde ad justitiam credere nondum possent, justitiæ tamen fidei signaculum sumerent⁶. Quod sub terrore tantæ est imperatum, ut diceret Deus, animam illam de suo populo perituram, cujus octavo die præputii circumcisio facta non fuisset. Hujus tam horribilis pœnæ justitia si quæratur, nonne istorum omnis de libero arbitrio et laudabili sanitate et puritate naturæ, quantumlibet arguta sit argumentatio, repercussa et confracta dissiliet ? Quid enim mali, quæso, parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente et eum non circumcidente, ipse damnetur, damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo ? Neque enim temporalis mortis terror incusus est ; cum de justis, quando moriebantur, tunc potius diceretur : « Et appositus est ad populum suum⁷, » vel,

¹ Gen. vii, 7 et 23. — ² Id. xix, 24. — ³ Rom. v, 12. — ⁴ Id. 17, 11. — ⁵ Gen. xvii, 10 et seqq. — ⁶ Rom. x, 10 et Gen. xvii, 41. — ⁷ Id. xxv, 17.

« Appositus est ad patres suos¹ : » quoniam deinceps homini nulla tentatio formidatur, quæ illum separet a populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei.

XXXVI. Quid sibi ergo vult, pro nullo propriæ voluntatis admissio, tanta damnatio? Neque enim sicut nonnulli secundum Platonicos opinantur, hoc uniuscujusque infantis animæ redditur, quod ante istam vitam sua voluntate commisit, cum haberet ante hoc corpus vel bene vel male liberum vivendi arbitrium : cum Paulus apostolus apertissime dicat, nondum natos nihil egisse boni vel mali². Unde ergo recte infans illa perditione punitur; nisi quia pertinet ad massam perditionis, et juste intelligitur ex Adam natus, antiqui debiti obligatione damnatus, nisi inde fuerit, non secundum debitum, sed secundum gratiam liberatus? Quam gratiam, nisi gratiam Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum? Quem profecto inter cætera veterum sacramenta etiam ipsa præputii circumcisio prophetavit. Dies enim octavus est in hebdomadarum recursibus dies Dominicus, quo resurrexit Dominus : et petra erat Christus³; unde circumcisionis cultellus petrinus; et caro præputii⁴; corpus peccati.

XXXVII. Mutatis proinde sacramentis, posteaquam venit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato mediatoris auxilio, qui etiam priusquam venisset in carne antiqua sua membra liberabat suæ incarnationis fide, et nos cum essemus mortui delictis et præputio carnis nostræ, convivificati sumus Christo⁵, in quo circumcisi sumus circumcisione non manu facta, quam figurabat circumcisio manu facta⁶, ut evacuaretur corpus peccati, cum quo sumus ex Adam nati⁷. Damnatae originis propagatio nos damnat, nisi mundemur similitudine carnis

¹ 1 Mach. II, 69. — ² Rom. IX, 11. — ³ 1 Cor. X, 4. — ⁴ Rom. VI, 6. — ⁵ Coloss. II, 11 et 13. — ⁶ Rom. VI, 6. — ⁷ Id. VIII, 3.

peccati, in qua missus est sine peccato, qui tamen de peccato damnavit peccatum, factus pro nobis peccatum¹. Unde dicit Apostolus : « Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo : eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos simus justitia Dei in ipso². » Deus ergo, cui reconciliamur, fecit eum pro nobis peccatum, id est, sacrificium per quod dimitterentur nostra peccata : quoniam peccata vocantur sacrificia pro peccatis. Et utique ipse pro peccatis nostris immolatus est, nullum habens vitium, solus in hominibus quale quærebatur etiam tunc in pecoribus, quo significabatur unus sine vitio ad vitia sananda venturus. Quocumque igitur die suæ nativitatis infans baptizetur in Christo, tanquam octavo circumciditur die : quoniam in illo circumciditur, qui tertio quidem ex quo crucifixus est, sed octavo in hebdomadibus resurrexit die. « Circumciditur autem in expolationem corporis carnis, id est, ut debitum, quod contagio carnalis generationis attraxit; gratia spiritalis regenerationis absolvat⁴. » « Nullus enim est mundus a sorde⁵ (qua obsecro sorde, nisi peccati)? nec infans, » cujus est unius diei vita super terram. »

XXXVIII. Sic autem argumentantur, dicentes : Ergo malum sunt nuptiæ, et non est opus Dei homo quem generant nuptiæ? Quasi nuptiarum bonum sit morbus concupiscentiæ, in quo uxores diligunt, qui ignorant Deum, quod Apostolus prohibet⁶, ac non potius pudicitia conjugalis, qua in bonos usus ordinate filios procreandi redigitur libido carnalis : aut vero possit esse homo nisi opus Dei, non solum qui de conjugio, verumetiam qui de fornicatione, vel de adulterio procreatur. Sed in hac quæstione, ubi quæritur, non cui rei creator, sed cui salvator sit

¹ Gal. III, 13. — ² 2 Cor. V, 20. — ³ Coloss. II, 21. — ⁴ Job, XIV, juxta LXX. — ⁵ 1 Thess. IV, 5.

necessarius, non intuendum est quid boni sit in procreatione naturæ, sed quid in peccato mali, quo certum est vitiatam esse naturam. Simul autem utrumque propagatur, et natura, et naturæ vitium; quorum est unum bonum, alterum malum. Illud de conditoris largitate sumitur, hoc de originis damnatione attrahitur: illi est causa bona voluntas Dei summi, huic mala voluntas hominis primi: illud indicat Deum creaturæ institutorem, hoc indicat Deum inobedienciæ punitorem: denique idem ipse Christus propter illud creandum factor est hominis, propter hoc sanandum factus est homo.

XXXIX. Bonum ergo sunt nuptiæ in omnibus quæ sunt propria nuptiarum. Hæc autem sunt tria, generandi ordinatio, fides pudicitiae, connubii sacramentum. Propter ordinationem generandi scriptum est: « Volo juniores nuptias habere, filios procreare, matresfamilias esse¹. » Propter fidem pudicitiae: « Uxor non habet potestatem sui corporis, sed vir: similiter et vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier². » Propter connubii sacramentum: « Quod Deus conjunxit homo non separet³. » De quibus in aliis opusculis nostris, quæ vobis non sunt incognita, quantum Domino adjuvante potuimus, satis nos disseruisse meminimus. Propter hæc omnia, honorabiles nuptiæ in omnibus, et thorus immaculatus⁴. In quantum enim nuptiæ bonæ sunt, in tantum faciunt plurimum boni etiam de libidinis malo quoniam libidine non bene utitur libido, sed ratio. Libido est autem in illa, quam notat Apostolus, repugnante legi mentis, inobedientium lege membrorum: ratio vero bene utens libidine, ipsa est in lege nuptiarum⁵. Nam si nullum de malo bonum fieri posset, nec Deus ex adulterino concu-

¹ 1 Tim. v, 14. — ² 2 Cor. vii, 4. — ³ Matth. xix, 6. — ⁴ Hebr. xiii, 4. — ⁵ Rom. vii, 23.

bitu hominem conderet. Sicut ergo adulterii damnabile malum, quando et inde homo nascitur, non imputatur Deo, qui certe in opere hominum malo facit ipse opus bonum: ita quidquid est pudendum in membrorum illa inobediencia, de qua erubuerunt, qui post peccatum foliis ficulneis eadem membra texerunt, non nuptiis imputatur, propter quas concubitus conjugalis non solum est licitus¹, verumetiam utilis et honestus; sed imputatur peccato inobedienciæ, cujus hæc poena est consecuta, ut homo inobediens Deo, sua quoque sibi inobediencia membra sentiret: de quibus erubescens, quod non ad arbitrium voluntatis ejus, sed ad libidinis incentivum velut arbitrio proprio moverentur, quæ pudenda judicavit, operienda curavit. Non enim confundi debuit homo de opere Dei, aut ullo modo fuerant creato erubescenda, quæ instituenda visa sunt Creatori. Itaque nec Deo nec homini illa simplex nuditas displicebat, quando nihil erat pudendum, quia nihil præcesserat puniendum.

XL. Essent autem procul dubio nuptiæ etiam non præcedente peccato, quia neque ob aliam causam viro adiutorium, non alius vir, sed foemina facta est. Et illa Dei verba: « Crescite et multiplicamini²: » non est damnandorum prædictio peccatorum, sed foecundatarum benedictio nuptiarum. His enim Deus ineffabilibus suis verbis, id est, divinis rationibus in suæ sapientiæ, per quam facta sunt omnia, veritate viventibus vim seminis indidit primis hominibus. Si autem peccato non fuisset dehonestata natura, absit ut opinemur tales futuras fuisse nuptias in paradiso, ut in eis ad prolem seminandam non nutu voluntatis, sicut pes ad ambulandum, manus ad operandum, lingua ad loquendum; sed æstu libidinis membra genitalia moverentur. Nec sicut nunc fit, virginitatis inte-

¹ Gen. iii, 7. — ² Id. i, 28.